

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Tussen loopbaan en carrière

Ringeling, A.

Citation

Ringeling, A. (1982). Boekbespreking van: Tussen loopbaan en carrière. *Acta Politica*, 17: 1982(2), 294-296.
Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3452279>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3452279>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

in de PvdA alles gebeurde wat vader Drees wilde. Worden communisten niet te zeer als slachtoffers van een koude oorlogsmentaliteit afgetekend? Zou wie zoveel bevrijdings-goodwill zo snel wist te vernietigen daarvoor ook zelf niet medeverantwoordelijk gesteld kunnen worden? Namen als Wagenaar en Gortzak vindt men niet.

In de snelheid van het betoog vallen ook wel eens hiaten, die bij een volgende druk correctie behoeven. Bij de verklaring van de uitroeping van de Republiek Indonesia mis ik bijvoorbeeld een verwijzing naar de betekenis van de atoombommen voor de onverwachts snelle capitulatie van Japan. En werd Van der Goes van Naters als fractieleider zo definitief door Burger opgevolgd of zat daartussen niet nog een episode-Donker? Een naam die men met die van Meyers met enige bevreemding in dit boek mist. Ook de verwarring in de ARP na het aftreden van Schouten toen de leidersmantel tussen het driemanschap Zijlstra, Bruins Slot en Berghuis verdeeld moest worden, komt er wat bekaaid af. De slijtageslag ten tijde van de 'polarisatie' had met iets meer tragiek getoonzet kunnen zijn.

Afgezien van dergelijke scheutjes kritiek brengen wij dr. Bosmans gaarne dank voor het beter begrip dat hij studenten in de parlementaire geschiedenis heeft bijgebracht.

N. Cramer

W. Derksen, *Tussen loopbaan en carrière: het burgemeestersambt in Nederland*, 's-Gravenhage: VUGA, 1980, 269 p.

'Elke volwassen vereniging kiest zijn eigen voorzitter; de gemeenteraad zou hierop in het algemeen geen uitzondering behoeven te maken' zei Troostwijk eens (*Handelingen Eerste Kamer*, zitting 1968-1969, p. 348). De praktijk in Nederland is een andere. Burgemeesters worden, zoals bekend, benoemd. Benoeming en bevordering vormen voor de burgemeester als voor elke ambtelijke functionaris kernpunten in zijn bestaan. Niet de wisselvalligheden van het politieke leven, de veranderde voorkeuren van de kiezers bepalen zijn carrière, maar de rustige procedures, de uitvoerige rapporten, de evenwichtige beoordelingen door de commissaris der Koningin of de minister van Binnenlandse Zaken. Voor wie wil nagaan of deze tegenstelling niet wat al te geforceerd is, kan te rade gaan bij de studie van Derksen, een studie die als academisch proefschrift heeft gediend.

De probleemstelling van de studie luidt: welke factoren zijn van invloed op de snelheid van de burgemeesterscarrière? (p. 13). Aan deze probleemstelling ligt een onderscheid ten grondslag tussen de begrippen *carrière* en *loopbaan*. Het begrip loopbaan geeft in de visie van de auteur een horizontaal of temporeel element aan: de posities die door iemand gedurende zijn leven zijn bekleed. Het begrip carrière duidt op het verticale element, de sociale stijging of daling (p. 11).

Op de probleemstelling brengt de auteur twee nuanceringsen aan. In de eerste plaats blijkt de zinsnede '... van invloed op ...' gelezen te moeten worden als '... correleren met ...'. In de tweede plaats kan de auteur geen garantie bieden dat in het onderzoek van de beïnvloedende factoren alle relevante variabelen zijn meegenomen (p. 13).

Als maat voor de carrière van burgemeesters hanteert Derksen het inwonertal

van de door hen gediende gemeenten (p. 19). De onderzoekspopulatie wordt gevormd door alle burgemeesters die in de periode 1 januari 1948 tot en met 30 juni 1978 voor het eerst zijn benoemd (p. 25): in totaal 972 van dergelijke functionarissen. Hun eventuele carrière wordt gemeten na 8½, 12 en 17½ jaar. Met 64 burgemeesters, geselecteerd aan de hand van een gestratificeerde steekproef heeft hij een uitvoerig interview (p. 30). Voorts sprak Derksen met Commissarissen der Koningin, (oud)ministers van Binnenlandse Zaken en andere bij de benoeming betrokken functionarissen.

Wat de resultaten van de studie aangaat: verreweg de meeste burgemeesters veranderen na hun benoeming nooit meer van baan. Veertig procent van hen die in de periode 1948-1966 zijn benoemd hebben echter in 1978 nog geen promotie gemaakt. Essentieel onderdeel van het carrière maken is het solliciteren naar een openstaande vacature, een procedure die men ook moet volgen als men reeds elders burgemeester is. Een niet onaardig gegeven over deze procedure is, dat het effect van de invloedspogingen van de Tweede Kamer-leden die proberen iemand van hun politieke kleur in een bepaalde gemeente te krijgen uitermate gering is (p. 75). Maar de sollicitanten denken daar heel anders over en schrijven een grote invloed aan de politieke lobby toe (p. 73).

Wat de carrière zelf aangaat, blijkt dat voor een kwart van de geïnterviewden de carrière gebracht heeft wat men er van verwachtte en voor enkelen meer dan dat. Meer dan de helft van de respondenten is echter ontevreden en teleurgesteld over zijn carrière. De auteur merkt op dat, als geheel de teneur van de gesprekken die hij voerde tamelijk somber was. 'In verschillende gesprekken kregen emoties en frustraties de overhand' (p. 108). Met dat oordeel lijkt verband te houden de verkeerde perceptie van de mogelijkheden als doorstroming naar grotere gemeenten alsmede de wijze waarop hun wijze van ambtsuitoefening wordt beoordeeld. Bij de Commissarissen der Koningin ligt de sleutel van hun carrière, dat weten burgemeesters maar al te goed. Maar sommigen denken dat op de provinciehuizen volledige conductestaten worden bijgehouden. Dat is niet juist: de oordelen van de Commissarissen der Koningin blijken voornamelijk gebaseerd op indrukken, informatie van andere provinciale autoriteiten en krantenknipsels (p. 134). Niet alleen de informatiebronnen van de Commissarissen der Koningin zijn niet altijd even solide, ook bij hun beoordelingscriteria ontbreekt het aan duidelijkheid. Op een belangrijke uitzondering na: als een burgemeester met de provincie of in zijn eigen gemeente in conflicten verzeild raakt, kan hij zijn verdere carrière veelal wel vergeten (p. 167 en 194).

Wie maken er dan wel carrière? Kort samengevat zijn dat burgemeesters waarvan de Commissaris van oordeel is dat zij het goed doen (p. 139), die jong als burgemeester zijn begonnen (p. 143), die in de politiek (p. 150), in de V.N.G. of in de Rotary, Lyons of Round Table (p. 159: door de auteur niet verklaard) actief zijn, die het voortouw nemen (p. 183) of die bepaalde beleidstopics goed weten aan te pakken (p. 193).

Gesproken moet worden van een boeiende studie over een beroepsgroep die altijd met een aureool van succes en zelfgenoegzaamheid is omhangen. De werkelijkheid blijkt wat minder fraai te zijn. Het zou de lezer kunnen afschrikken om ooit nog naar het burgemeesterschap te solliciteren. Nu is een boeiende studie niet hetzelfde als een studie die sociaal-wetenschappelijk gezien van belang is. Voldoet de studie van Derksen aan dat criterium? Een paar opmerkingen over die vraag. In de eerste plaats valt op dat nergens in het boek uiteen wordt gezet wat de wetenschappelijke relevantie van de gekozen probleemstelling is. Het onderwerp lijkt 'taken for

granted'. Dat is niet het enige: er wordt ook geen carrière-theorie geconstrueerd of hypothesen, uit welke theorie dan ook afgeleid, getoetst. Uit dat feit is ook te verklaren, waarom de auteur zijn twijfels heeft óf hij wel alle relevante variabelen aan de orde stelt. Een gevolg van zijn werkwijze is, dat hij geen inzichten naar voren kan brengen die als een verdieping in het verschijnsel 'carrières' zijn op te vatten.

Aan het begin van zijn boek (p. 10) noemt Derksen zijn onderzoek een 'beleidsanalyse'. Op p. 211 zijn de aanhalingstekens weggelaten en deelt de auteur mede, dat een studie naar burgemeesterscarrières tegelijkertijd een analyse is van het benoemingsbeleid van de overheid. Deze opvatting lijkt mij correct, maar omdat het inzicht zo laat in de studie voorkomt, kan er geen enkele consequentie voor de opzet en wijze van aanpak meer uit worden getrokken. De studie kent geen beleidsanalytische aanpak noch een beleidsanalytische theorie voor een daartoe geschikt onderwerp.

Op een aantal plaatsen in dit boek (p. 147: een diploma als voorwaarde voor carrière; maar ook in hoofdstuk 9 en 10: externe contacten of een groeiende gemeente als oorzaken van een carrière) wordt de samenhang tussen variabelen als een causale samenhang opgevat. Dergelijke onjuistheden mogen niet voorkomen. De waarschuwing van de auteur in het begin van het boek (op p. 13) vormt daar een onvoldoende excuus voor.

Een volgende opmerking is dat een beleidsanalytische aanpak de auteur in staat zou hebben gesteld meer met zijn materiaal te doen. Nu zitten er een aantal losse einden in het materiaal. Achterwege blijft bijvoorbeeld een analyse van de relatie tussen de macht van de Commissarissen der Koningin ten opzichte van de burgemeesters en hun weinig methodische personeelsbeoordelingen. Dat een systeem van willekeur een bruikbaar middel is om de wind eronder te houden, zou zo'n verklaring kunnen zijn. Maar Derksen gaat daar niet op in. Dat carrière-maken onder burgemeesters in belangrijke mate betekent dat je aan 'imago-building' moet doen, kan nogal wat gevolgen hebben voor de functionering van het lokaal bestuur, maar de auteur geeft die mogelijke consequenties niet aan.

Tenslotte, een meer beleidsgerichte aanpak had de auteur, in navolging van zijn promotor er toe kunnen brengen onderscheid tussen 'manipuleerbare' en 'krachtige' variabelen te maken. Daarmee zou een eerste stap zijn gezet om het onderzoek ook een zekere beleidsrelevantie te geven. Behalve het advies burgemeesters niet langer dan 12 jaar in dezelfde gemeente te laten zitten, laat Derksen beleidsadviezen achterwege. Toch is een onderwerp als dit geschikt om een minister van Binnenlandse Zaken handen vol werk te geven. De schrijver had meer voorwerk voor die activiteiten kunnen verrichten. Ik betreur dat het niet is gebeurd: zowel vanuit een oogpunt van 'science for policy' als vanuit een zuiver-wetenschappelijk oogpunt had dit boek met enige additionele inspanning aanzienlijk sterker kunnen zijn. De belangrijkste aantrekkelijkheid ligt nu in de kijk achter de bestuurlijke façade en de wijze waarop Derksen de lezer in die wereld rondleidt.

A. B. Ringeling

Jürg Steiner, Robert H. Dorff, **A Theory of Political Decision Modes. Intraparty Decision Making in Switzerland**, The University of North Carolina Press, Chapel Hill, 1980, 239 blz.

A Theory of Political Decision Modes is drie boeken in één. Vooreerst ontwikkelen de auteurs, met de 'consociational theory' in het achterhoofd, een in hun ogen meer

gefundeerde theorie over besluitvorming in politieke systemen. Het boek bevat, ten tweede, de resultaten van een empirische én theorie-geleide studie van besluitvormingsprocessen in kleinschalige politieke groepen. Men kan de publikatie van Steiner en Dorff tenslotte ook lezen als een handboek in de methodologie en de techniek van het politiek-wetenschappelijk onderzoek. Dat is heel wat. Aan de andere kant is dit geen boek over Zwitserland. Men zou kunnen zeggen dat Zwitserland (of beter: de Zwitserse Freie Demokratische Partei) niet veel meer is dan een leverancier van feiten waarmee de auteurs hun theoretische en methodologische innovaties willen ontwikkelen.

Steiner en Dorff schrijven dat hun boek geconcipieerd is, nu bijna vijftien jaar geleden, als een reactie op de 'consociational theory' waarmee Lijphart toen in politiek-wetenschappelijke kringen furore maakte. Hun kritiek is gericht op de ambiguïteit waarmee de 'consociational theory', ook in de meer verfijnde versies van de jaren zeventig, belast is: het sleutelbegrip subculturele segmentatie is nergens op éénduidige wijze gedefinieerd; de concepten 'competitive' en 'consociational decision-making' zijn op gebrekkige wijze geoperationaliseerd waardoor het plaatsen van een land in één van de twee types een hachelijke onderneming is; het is niet duidelijk hoe de causale relaties tussen de variabelen te interpreteren zijn. Steiner en Dorff willen beter doen. Daarvoor passen zij een drastische strategiewijziging toe: 'The major change in our research strategy is that we will take as units of analysis not political systems, but individual conflicts. (...) One may call this a change from a macro-theoretical to a micro-theoretical level' (p. 20). Met deze stap sluipst enige dubbelzinnigheid in hun publikatie: het hele onderzoeksontwerp, waarin hun studie verankerd is, ligt op een analyseniveau ('micro-theoretical level') dat hen eigenlijk niet meer toelaat om de meerwaarde ten aanzien van de 'consociational theory' aan te tonen. Helemaal op het einde van het boek (hoofdstuk 9) wordt alsnog een poging gedaan om de eigen resultaten in een schaalvergroting op te tillen tot het macro-theoretische vlak. De auteurs schrijven echter zelf dat het daarbij wel erg moeilijk is te ontsnappen aan een onaantrekkelijk dilemma: ofwel komt men terecht in 'an impressionistic soft-data approach' (en hier is gebrek aan betrouwbaarheid een probleem); ofwel neemt men de 'hard-data approach' en dan is validiteit een probleem. Kortom: in de opbouw van het boek heeft de verwijzing naar de 'consociational theory' iets kunstmatigs. Men ziet trouwens dat Steiner en Dorff in een wat later gepubliceerd artikel in *The American Political Science Review* (juni 1978, pp. 368-480) de band met 'consociational theory' helemaal achterwege laten; in de bibliografie komt Lijphart al niet meer voor. De volle klemtoon valt nu op politieke besluitvorming in face-to-face groepen. En die materie vormt ook in het boek zelf de kern van de zaak.

Steiner en Dorff willen de besluitvorming in kleinschalige politieke groepen analyseren via de constructie van een typologie van 'decision modes' (de afhankelijke variabelen), via de introductie van vier sets van onafhankelijke variabelen en, onder-